

İslamabad Küresel ve Stratejik Çalışmalar Merkezi
İcra Müdürü

Khalid Taimur Akram*

“Ortak gelecek ve paylaşmanın kökleri eski medeniyetlerimizde”

**Khalid Taimur Akram, Kuşak ve Yol Girişimi ve Avrasya konularında çalışmalar yürüten bir uluslararası jeostrateji uzmanıdır. İslamabad Küresel ve Stratejik Çalışmalar Merkezi'nin (CGSS) İcra Müdürü olarak görev yapmaktadır. Faaliyet yürüttüğü kurumlar arasında Pakistan Ortak Gelecek Topluluğu Araştırma Merkezi (PRCCSF) de bulunmaktadır.*

“Çin’in ilerlemesi dikkat çekicidir. Bu, sadece Çin için değil, tüm dünya için bir model sunuyor. Çin’in insanların geçimini iyileştirmek ve onlara ulaşmak için gösterdiği çabalar, diğer uluslar için önemli dersler sağlıyor. Dünyanın anlaması gereken, Çin’in diğer ulusları sömürgeleştirmeyi veya bu uluslarla karşı karşıya gelmeyi arzulamadığıdır. Çin, her ülkenin KYG gibi girişimler aracılığıyla ilerleyebileceği, karşılıklı kalkınmayı paylaşabileceği barışçıl bir dünya arayışındadır. Bu yaklaşım, tüm ilgili taraflar için bir kazan-kazan durumu yaratır. Geçen on yılda KYG’ye bakıldığında, herhangi büyük bir politik, ekonomik veya toprak anlaşmazlığıyla karşılaşılmamış olması dikkat çekicidir. Bu girişim, sadece Çin için değil, tüm katılımcı uluslar için başarılı bir işbirliği olmuştur ve İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki 75 yıl içinde küresel politik ve sosyal düzenin temelde yeniden şekillendirildiği bir dönemde öne çıkan bir proje haline gelmiştir. Son 75 yıl içinde, KYG en etkili girişim olarak öne çıkmaktadır. Çin, bu girişime 1 trilyon dolardan fazla yatırım yapmıştır, ancak dikkat çekici olan, hiçbir ülkeyi katılmaya zorlamamış, aksine bugün 155 ulus gönüllü olarak bu girişim aracılığıyla Çin ile işbirliği yapmaktadır. Bu ülkeler, zoraki bir katılım yerine karşılıklı faydalar nedeniyle katılıyorlar. Geçen on yıl içinde bu girişim sayesinde Afrika, Ortadoğu, Asya veya Orta Asya’daki ülkelerde yaşanan kapsamlı gelişme eşsizdir.”

“China’s progress is noteworthy. It serves not only as a model for China itself but for the entire world. The efforts made by China to enhance the livelihoods of its people and reach out to them could be seen as lessons for other nations. It is important for the world to understand that China does not aspire to colonize or confront other nations. Instead, China seeks a peaceful world where every country can progress through initiatives like the BRI, sharing in mutual development. This approach creates a win-win situation for all involved. Looking at the BRI over the past decade, it’s remarkable that it has encountered no major political, economic, or territorial disputes. This initiative has proven to be a successful collaboration not only for China but for all participating nations, making it a standout project in the 75 years following World War II, during which the global political and social order was fundamentally reshaped. In these last 75 years, the BRI stands out as the most effective initiative. China has invested over \$1 trillion, but notably, it has not compelled any country to join; rather, 155 nations today voluntarily collaborate with China through this initiative. They participate because they choose to, attracted by the mutual benefits rather than coerced participation. The extensive development across these countries -whether in Africa, the Middle East, Asia, or Central Asia- over the last decade due to this initiative is unparalleled.”

İslamabad Küresel ve Stratejik Çalışmalar Merkezi İcra Müdürü Khalid Taimur Akram Akram (solda) ve Çin İletişim Üniversitesi Marksizm Okulu'nda lisansüstü öğrencisi Zhao Di.

İslamabad Küresel ve Stratejik Çalışmalar Merkezi İcra Müdürü Khalid Taimur Akram, Zhao Di'nin¹ sorularını yanıtladı.

Kuşak ve Yol Girişimi'nin (KYG) 10. Yıldönümü vesilesiyle bilgilerinizi bizimle paylaşmak için zaman ayırdığınız için minnettarız. Sayın Khalid, bildiğim kadarıyla iş sebebiyle Çin'i 20'den fazla kez ziyaret ettiniz. İlk olarak 2006 yılında bir heyet ile Çin'e giderek Pekin, Hangzhou ve Şanghay ziyaret ettiniz. O zamandan beri onlarca Çin şehrinde bulundunuz. Geçen on yıl içinde, her Çin ziyaretiniz muhtemelen size benzersiz deneyimler sunmuştur. Bu deneyimlerden bazılarını bizimle paylaşabilir misiniz?

Khalid Taimur Akram: Evet, çok teşekkür ederim. Öncelikle, Çin İletişim Üniversitesi'ni ziyaret etmek her zaman büyük bir zevk, burası artık benim ikinci evim haline geldi. 2006 yılından bu yana Çin'e seyahat ediyorum ve Kaşgar'dan Urumçi'ye, Hangzhou'ya kadar çeşitli yerleri keşfettim. Seyahatlerim beni Hong Kong, Şanghay, Pekin,

Changsha ve Nanjing'e de götürdü.

Son 18 yılda, Çin'in gelişmekte olan bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye doğru geçişini gözlemledim. Komünist Parti'nin özellikle son 10 ila 15 yılda insan sermayesine yaptığı büyük yatırımlar sayesinde insanların geçim kaynakları önemli ölçüde iyileşti.

Şimdi Çin, dünyadaki herhangi bir önde gelen ülke ile karşılaştırılabilir. Birçok Avrupa ülkesini ziyaret ettim ve orada büyük binalardan otoyollara kadar etkileyici altyapılar gördüm. Ancak şimdi Çin de benzer gelişmelerle övünebilir.

Çin'in ilerlemesini eşsiz kılan şey, gelişiminin hem büyük hem de küçük şehirlerdeki hızı ve eşitliğidir. Aslında, Çin'in birçok küçük şehri, Avrupa'dakilerle yarışır, hatta onları geçer. Bu yaygın gelişme, sıradan vatandaşlardan liderlere kadar tüm topluluğun kolektif çabasının ve Başkan Xi Jinping'in liderliğinin bir kanıtıdır.

Çin, Yeşil Sanayi Devrimi'nin Öncüsü

Ekim 2022'de düzenlenen 20. ÇKP Ulusal Kongresi'nde Başkan Xi; Çin Komünist Partisi'nin merkezi görevinin, güçlü bir modern sosyalist ülke inşa etmek için Çin'in tüm etnik gruplarını birleştirmek ve yönetmek, ikinci yüzyıl hedefini gerçekleştirmek ve Çin ulusunun büyük yenilenmesini Çin tarzı modernleşme aracılığıyla kapsamlı bir şekilde geliştirmek olduğunu vurguladı. Yeni Çin'in kuruluşundan bu yana, özellikle reform ve dışa açılmanın başlangıcından bu yana, Çin halkının Çin Komünist Partisi liderliğinde takip ettiği modernleşme yolunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Khalid Taimur Akram: Öncelikle, Çin'in ilerlemesi dikkat çekicidir. Bu, sadece Çin için değil, tüm dünya için bir model sunuyor. Çin'in insanların geçimini iyileştirmek ve onlara ulaşmak için

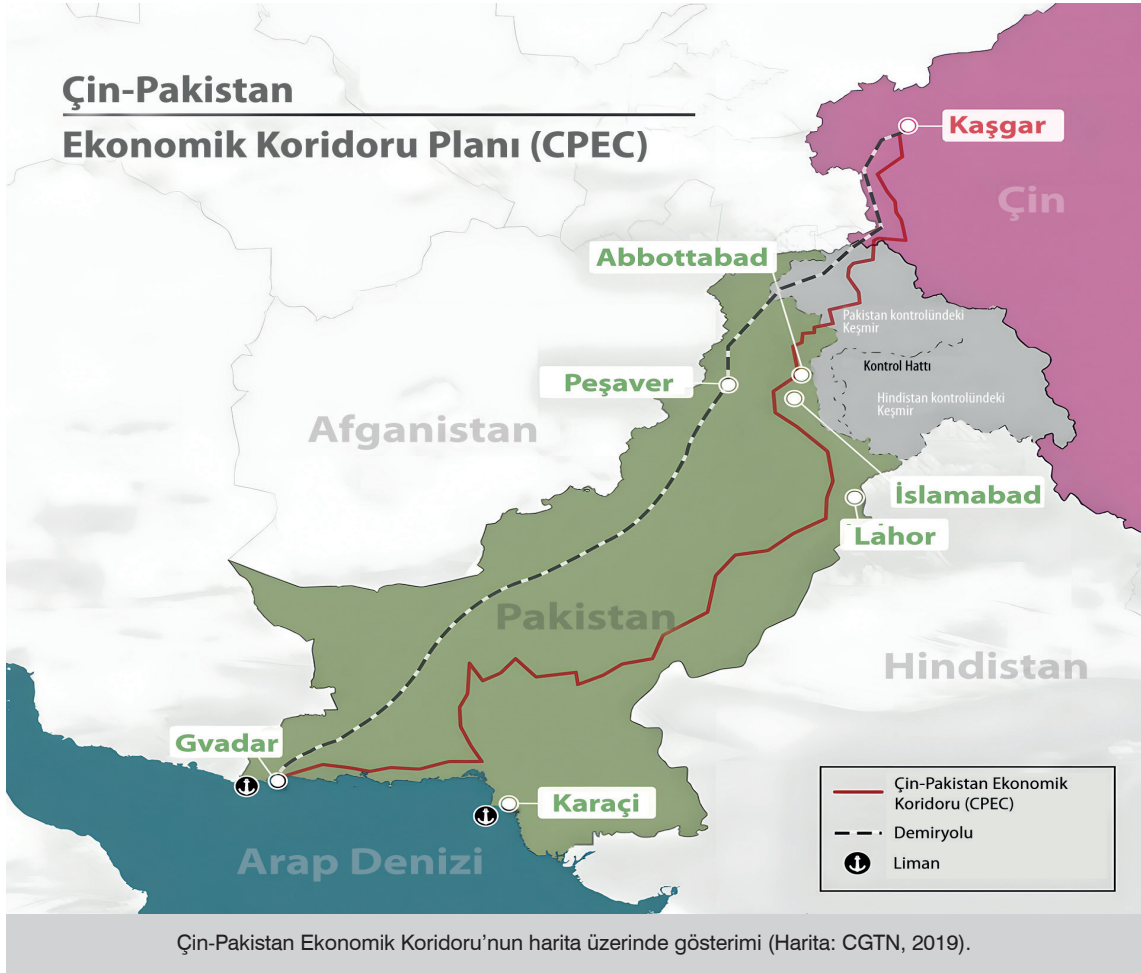
gösterdiği çabalar, diğer uluslar için önemli dersler sağlıyor. Ben Çin Komünist Partisi'ni oldukça demokratik bulduğum için, partinin herkesin, hatta sıradan insanların bile lider olmasına imkân sağlaması nedeniyle, küresel toplumun Çin Komünist Partisi'nden pek çok şey öğrenebileceğine inanıyorum.

İkincisi, Çin Hükûmeti'nin insan merkezli yaklaşımı özellikle etkileyicidir. Şu anda Çin halkı için formüle edilen her politika büyük saygı görüyor. Yaşlılar, gençler ve askeri personel için bağımsız politikalar mevcuttur. Örneğin, yakın zamanda bir metro istasyonunu ziyaretimde, itfaiye ve askeri personel ile yaşlılara öncelik verildiğini fark ettim. Bu tür insan merkezli politikalar örnek bir standart belirler.

Üçüncü olarak, Çin'in sınai gelişime ve yeşil sanayi devrimi manifestosuna olan bağlılığı, bu ülkenin iklim değişikliğine yönelik hassasiyetini gösteriyor. Ülke, temiz, yeşil bir enerji sistemine geçiş yapıyor.

Çin'in kuzeybatısındaki Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Changji Hui Özerk Bölgesi, Mori'nin Kazak Özerk İlçesi'nde bir fotovoltaik enerji projesi, 20 Aralık 2023 (Fotoğraf: Xinhua, 2023).

Günümüzde elektrikli motosikletler ve arabalar sokaklarda yaygındır ve bu, kirliliği önemli ölçüde azaltıyor. Bir zamanlar Pekin, sis ve dumanıyla tanınıyordu, şimdi gökyüzü açık, masmavi. 2030'a kadar Çin, karbon salınımını önemli ölçüde azaltmayı hedefliyor; daha temiz, daha yeşil bir çevreye doğru ilerliyor.

Son olarak dünyanın anlaması gereken, Çin'in diğer ulusları sömürgeleştirmeyi veya bu uluslarla karşı karşıya gelmeyi arzulamadığıdır. Çin, her ülkenin KYG gibi girişimler aracılığıyla ilerleyebileceği, karşılıklı kalkınmayı paylaşabileceği barışçıl bir dünya arayışındadır. Bu yaklaşım, tüm ilgili taraflar için bir kazan-kazan durumu yaratır.

CPEC'in Orta Asya için Oyun Değiştirici Rolü

2023 yılı, Çin'in KYG'yi ortaklaşa inşa etme teklifinin 10. yıl dönümü olmasının yanı sıra, girişimin amiral gemisi projesi olan Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru'nun (CPEC) da 10. yıl dönümüdür. 31 Temmuz 2023'te Başkan Xi, CPEC'in onuncu yıl dönümü kutlamaları için yayınladığı tebrik mesajında, CPEC'in, yeni dönemde Çin-Pakistan arasında ortak geleceğe yönelik daha yakın ilişkilerin kurulmasına önemli destek sağlayarak, her koşulda süregelen ikili dostluğun canlı bir örneği haline geldiğini

belirtti. 2023 Ekim'inde, Çin Başbakanı Li Qiang, Uluslararası İşbirliği İçin 3. Kuşak ve Yol Forumu'na katılan Pakistan Başbakanı Anwar-ul-Haq Kakar ile bir araya geldi. Başbakan Li, forumun başarılı bir şekilde düzenlenmesinden dolayı Çin'i sıcak bir şekilde tebrik etti ve geçen 10 yıl içinde KYG'nin ortak inşasındaki başarılarından bahsetti. Bu girişimin dünya çapında ülkelere ve küresel ekonomiye önemli faydalar sağladığını belirtti. Sayın Khalid, sizce Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru, Pakistan'ın çeşitli bölgelerinde altyapı gelişimi, enerji üretimi ve sosyo-ekonomik açılardan hangi somut değişiklikleri getirdi? CPEC'nin inşasının ilk 10 yılında elde edilen olumlu sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Khalid Taimur Akram: Öncelikle belirtmek isterim ki, Pakistan ile Çin arasındaki dostluk, Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru'ndan (CPEC) daha da geniştir. CPEC henüz on yıldır var olsa da, Pakistan ile Çin arasındaki diplomatik ilişkiler 1949'a, Çin'de Komünist Parti'nin iktidara gelmesinin hemen ertesine dayanır. Pakistan, 14 Ağustos 1947'de bağımsızlığını kazandı ve 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla iki ülke arasındaki çift taraflı dostluk başlatıldı. Şimdi bu dostluk 75 yılı aşkın bir süredir devam ediyor. Başbakan Kakar, yakın zamanda 3. Kuşak ve Yol Forumu'na katılarak iki ulus arasındaki süregelen bağ vurguladı. Bu ilişkiye, sadece CPEC nedeniyle değil, son 75 yıl içinde gelişen uzun süreli bağlar nedeniyle, her iki Başkan, yani Xi ve Pakistan Başbakanı tarafından derinden değer verildiğini belirtmek önemlidir. Pakistan, Çin'in Birleşmiş Milletler üyeliğini desteklemede kilit bir rol oynadı ve Çin ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilk diyalogların kolaylaştırılmasında önemli bir rol üstlendi. Pakistan'da, 2005 yılındaki yıkıcı deprem ve sayısız sel felaketi gibi çeşitli

krizler boyunca, Çin daima yardım teklif eden ilk ülke oldu; bu durum da, güven ve sağlam ilişkilere dayanan köklü bir dostluğu yansıtıyor.

CPEC konusuna gelince bu girişim; sadece Çin açısından değil, aynı zamanda Hindistan Okyanusu ve Arap Denizi'ni (Umman Denizi), Orta Asya ülkelerinin ihracat ve ticaret faaliyetlerine açmasından dolayı diğer ülkeler için de önemlidir. CPEC, coğrafi kapsamı itibarıyla benzersiz bir amiral gemisi projesi olarak bilinir; 10 veya 20 ülkeyi kapsayan diğer koridorların aksine, CPEC yalnızca Pakistan üzerinden geçer. Bu durum, koridoru sadece Pakistan için değil, Orta Asya ve diğer bölgesel ülkeler için de potansiyel bir oyun değiştirici yapar.

KYG'nin Çok Taraflı İşbirliğinde Ayırt Edici Özellikleri

Sayın Khalid, son dönemde yazdığınız “Geleceği Paylaşan Topluluk Aracılığıyla Medeniyetleri Birleştirmek”, “Çin'e Sürdürülebilir Yolculuklar” ve “Pekin, Girişimler Aracılığıyla Ortak Gelişimi Teşvik Ediyor” gibi makalelerinizi okudum. Bu makalelerde, Çin'in KYG'den ve “insanlık için paylaşılan gelecek topluluğu” inşa etme girişiminden övgüyle bahsediyorsunuz. Birçok kişi, KYG'nin geleceğe yönelik bir Çin fikirlerini temsil eden bir Çin planı olduğuna inanıyor. KYG'yi önceki çok taraflı mekanizmalardan ayıran özellikler nelerdir? Sizce bu girişimler Pakistan veya diğer gelişmekte olan ülkeler için hangi dersleri içeriyor?

Khalid Taimur Akram: Çok taraflı girişimleri tartışırken, genellikle dört ile yirmi ülke arasında değişen katılımlar görüyoruz. Buna karşın, KYG 155 ülkeyi kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu girişim, büyük ölçüde Çin'in çabalarıyla söz konusu ulusları bir araya getirmektedir.

Pakistan'ın doğusundaki Pencap eyaletinde CPEC kapsamındaki ilk hidroelektrik yatırım projesi olan Karot Hidroelektrik Projesi'nin havadan fotoğrafı, 9 Nisan 2022 (Fotoğraf: Xinhua, 2022).

KYG'yi özellikle benzersiz kılan, İkinci Dünya Savaşı sonrası küresel düzenin hem coğrafi hem de politik olarak dönüşmesidir; bu da, bu denli büyük ölçekteki işbirliği projeleri için sahneyi hazırlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Birleşmiş Milletler'in (BM) kurulması önemli bir gelişme olarak kaydedilmiştir, ancak kurum zamanla birkaç Batı ülkesinin orantısız etkisi altına girmiştir. BM birçok küresel sorunu çözemediği için başarısız bir girişim olarak algılanmaktadır. Benzer şekilde, başlangıçta Avrupa'yı birleştiren bir proje olan Avrupa Birliği, şimdi Brexit ve Doğu ile Batı Avrupa ülkeleri arasındaki süregelen gerginliklerle iç sorunlar ve anlaşmazlıklar yaşıyor. Bu sorunlar, AB'nin birleştirici bir proje olarak etkinliğini azaltmaktadır.

Ancak, geçen on yılda KYG'ye bakıldığında, herhangi büyük bir politik, ekonomik veya toprak anlaşmazlığıyla karşılaşılma olmaması dikkat çekicidir. Bu girişim, sadece Çin için değil, tüm katılımcı uluslar için başarılı bir işbirliği olmuştur ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında 75 yıl içinde küresel politik ve sosyal düzenin temelde yeniden şekillendirildiği bir dönemde öne çıkan bir proje haline gelmiştir.

Son 75 yıl içinde, KYG en etkili girişim olarak öne çıkmaktadır. Çin, bu girişime 1 trilyon dolardan fazla yatırım yapmıştır, ancak dikkat çekici olan, hiçbir ülkeyi katılmaya zorlamamış, aksine bugün 155 ulus gönüllü olarak bu girişim aracılığıyla Çin ile işbirliği yapmaktadır. Bu ülkeler, zoraki bir katılım yerine karşılıklı faydalar

nedeniyle katılıyorlar. Geçen on yıl içinde bu girişim sayesinde Afrika, Ortadoğu, Asya veya Orta Asya'daki ülkelerde yaşanan kapsamlı gelişme eşsizdir.

Pandemi söz konusu olduğunda, genellikle yüzyılda bir gerçekleşen ve son büyük örneği 1918'de yaşanan bu olayda, Çin'in küresel yanıtı önemli bir katkısı olduğunu gördük. Çin, Sinopharm aşısını hızla geliştirdi ve ücretsiz olarak dağıttı. Pakistan'da, Ekim 2020'de ilk aşı dozumu aldım, bu da Çin'in hızlı araştırma ve cömertliğinin bir göstergesidir. Dolayısıyla, sadece KYG değil, aynı zamanda Çin Hükûmeti'nin küresel refahı desteklemek için proaktif ve destekleyici yaklaşımı, tüm ilgili taraflar için kazan-kazan senaryosunu teşvik eder.

Ortak Geleceği Kurma Kavramı'nın Gandhara Medeniyeti'ndeki Kökleri

Medeniyetler, değişimler ve karşılıklı öğrenme ile zenginleşir. 8 Eylül 2023 tarihinde, Gansu Eyalet Hükûmeti ve Pakistan Milli Miras ve Kültür Bakanlığı rehberliğinde, "Hoş ve Net - Pakistan Gandhara Sanat Sergisi" Gansu Eyalet Müzesi'nde açıldı. Hem Çin hem de Pakistan, İpek Yolu boyunca yer alan antik medeniyetler olup, köklü bir kültürel ve sanatsal değişim geçmişine sahiptir. Bu sergi, Gandhara sanatı ile başlayarak, Çin kültürel unsurları ile bağlantılı çeşitli ve sezgisel bir Pakistan tanımlamasına yönelik olup, geçmişi hatırlamak ve günümüzü yansıtmak amacı güdüyor. Böylelikle sergi, medeniyetler arası değişimler ve karşılıklı öğrenme bakımından iki halk arasındaki dostluğu pekiştiren bir köprü, toplumun ilerlemesini teşvik eden bir itici güç ve dünya barışını sürdüren bir bağ işlevi görebilir. Çin-Pakistan kültürel

değişimlerinin, karşılıklı öğrenmenin ve dostane ilişkilerin gelecekteki gelişimini nasıl görüyorsunuz?

Khalid Taimur Akram: Bu çok ilginç bir soru, çünkü şu anda Gandhara Medeniyeti üzerine araştırmalar yapıyorum. Gandhara Medeniyeti'nin, paylaşılan bir gelecek topluluğu kavramına dayanan dünyadaki ilk medeniyet olduğuna inanıyorum. Pakistan'da, özellikle çalışmalarım dahilinde, Gandhara Medeniyeti ile ilgili tüm mevcut kanıtları ve tarihi verileri topluyor ve bunları, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından önerilen modern bir paylaşılan gelecek topluluğu kavramı ile karşılaştırıyorum.

Batı medyasında, paylaşılan bir gelecek topluluğu kavramı aracılığıyla Çinlilerin yeni bir dünya düzeni kurmaya çalıştıkları yönünde bir anlatı var. Ancak gerçek durum bu değil. Paylaşılan bir gelecek topluluğu kavramı, sadece Gandhara ve Çin medeniyetlerinde değil, birçok başka medeniyette de binlerce yıldır var olmuştur.

Çinliler şu anda bu eski gelenekleri ve dostlukları modern bir bağlamda yeniden canlandırıyorlar. Dünya, uçaklar, gemiler, 5G, cep telefonları ve sanal bağlantılar gibi teknolojik ilerlemeler sayesinde daha da yakınlaştı. Artık İslamabad'dan Pekin'e ve tersi yönde uçmak sadece beş saat sürüyor, bu da dünyayı küresel bir köye dönüştürüyor. Paylaşılan bir gelecek topluluğu kavramının, hem Gandhara hem de Çin medeniyetlerinde tarihi kökleri var. Bu konudaki sergiler, genç nesle iki şey öğretecek: birincisi, bu kavramlar yeni değil ancak antik kökenlere sahip ve şimdi modern dünyada uygulanıyor; ikincisi, Çin kimseyi sömürgeleştirmeye çalışmıyor veya yeni kavramlar tanıtmıyor, aksine eski gelenekleri çağdaş bir vizyonla modern çağa taşıyor. 🌸